

POSTANOWIENIE

Dnia 19 listopada 2024 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Renata Żywicka

w sprawie z powództwa M. B.
przeciwko „R.” Spółce z ograniczoną odpowiedzialnością w C.
o zapłatę odszkodowania,
po rozpoznaniu na posiedzeniu niejawnym w Izbie Pracy i Ubezpieczeń
Społecznych w dniu 19 listopada 2024 r.,
skargi kasacyjnej strony pozwanej od wyroku Sądu Okręgowego - Sądu
Pracy i Ubezpieczeń Społecznych w Bielsku-Białej
z dnia 23 listopada 2023 r., sygn. akt VI Pa 28/23,

odmawia przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania.
[SOP]

UZASADNIENIE

Wyrokiem z dnia 5 kwietnia 2023 r., IV P 45/22, Sąd Rejonowy - Sąd Pracy w Cieszynie zasądził od pozwanego „R.” spółki z o. o. w C. na rzecz powoda M.B. kwotę 19.090 zł tytułem odszkodowania z odsetkami ustawowymi za opóźnienie liczonymi od dnia 5 kwietnia 2023 r. (pkt 1), oddalił powództwo w pozostałej; części (pkt 2), nakazał pobrać od pozwanego na rzecz Skarbu Państwa - Sądu Rejonowego w Cieszynie kwotę 1.000 zł tytułem opłaty od pozwu, od której powód był zwolniony z mocy ustawy (pkt 3) i nadał wyrokowi w pkt 1 do kwoty 6.363 zł rygor natychmiastowej wykonalności (pkt 4).

Sąd Okręgowy – Sąd Pracy i Ubezpieczeń Społecznych w Bielsku Białej, w sprawie VI Pa 28/23 oddalił apelację pozwanego.

W skardze kasacyjnej od powyższego wyroku pozwany zarzucił naruszenie:

1. art. 52 § 1 pkt 1 k.p. w zw. z art. 100 § 2 pkt 6 k.p.; 2) art. 56 § 1 k.p. w zw. z art. 300 k.p. w zw. z art. 481 § 1 k.p.c.; 3. art. 228 § 1 i 2 k.p.c w zw. z art. 391 k.p.c.; 4. art. 321 § 1 w zw. z 391 k.p.c. w zw. z art. 56 § 1 i art. 58 k.p.

Przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania skarżący uzasadnił występowaniem istotnych zagadnień prawnych, wymagających rozstrzygnięcia:

a) czy jednorazowa wypowiedź pracownika o charakterze obraźliwym, poniżającym, dyskryminującym grupę pracowników pod względem narodowościowym, może stanowić ciężkie naruszenie podstawowych obowiązków pracowniczych?

b) czy znaczenie i charakter słowa w języku polskim jest faktem notoryjnym czy też wymaga udowodnienia?

c) czy w sprawach o odszkodowanie z tytułu rozwiązania umowy o pracę bez wypowiedzenia, gdzie pracownik dochodzi odszkodowania, wyrażonego określoną sumą pieniężną, Sąd może zasądzić w wyroku sumę ponad żądanie pracownika, opierając wysokość odszkodowania na wyliczeniach pracodawcy, bez zmiany powództwa poprzez podwyższenie żądanej kwoty, czy też stanowi to zasądzenie ponad żądanie pozwu?

d) od kiedy pracodawca pozostaje w opóźnieniu w wypłacie odszkodowania z tytułu niezgodnego z prawem rozwiązania umowy o pracę bez wypowiedzenia i od kiedy pracownikowi należą się odsetki za opóźnienie w zapłacie zasądzonego odszkodowania?

Biorąc powyższe pod uwagę powyższe skarżący wniósł o uchylenie zaskarżonego wyroku Sądu Okręgowego w całości i przekazanie temu Sądowi sprawy do ponownego rozpoznania oraz o zasądzenie od powoda na rzecz pozwanej kosztów postępowania kasacyjnego według norm przepisanych, a także na podstawie art. 398¹¹ § 1 k.p.c. o rozpoznanie skargi kasacyjnej na rozprawie.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Skarga kasacyjna nie kwalifikowała się do przyjęcia celem jej merytorycznego rozpoznania.

Na wstępie warto podkreślić, że Sąd Najwyższy, jako sąd kasacyjny, nie jest sądem powszechnym trzeciej instancji, zaś skarga kasacyjna nie jest środkiem zaskarżenia przysługującym od każdego rozstrzygnięcia sądu drugiej instancji kończącego postępowanie w sprawie, a to z uwagi na przeważający w charakterze skargi kasacyjnej element interesu publicznego. Zgodnie z takim modelem skargi kasacyjnej, jej rozpoznanie następuje tylko z przyczyn kwalifikowanych, wymienionych w art. 398⁹ § 1 k.p.c. W konsekwencji tego, w art. 398⁴ § 2 k.p.c. wśród istotnych wymagań skargi kasacyjnej ustawodawca wymienił obowiązek złożenia wniosku o przyjęcie skargi do rozpoznania i jego uzasadnienie. Wymóg ten wiąże się z tzw. przedsądem, polegającym między innymi na możliwości odmowy przez Sąd Najwyższy przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania (art. 398⁹ § 2 k.p.c.), a jego spełnienie powinno przybrać postać wyodrębnionego wyводу prawnego, w którym skarżący wykaże, jakie występujące w sprawie okoliczności pozwalają na uwzględnienie wniosku o przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania i jednocześnie uzasadnieniu, dlaczego odpowiadają one ustawowemu katalogowi przesłanek.

Sąd Najwyższy przyjmuje skargę kasacyjną do rozpoznania, jeżeli w sprawie występuje istotne zagadnienie prawne, istnieje potrzeba wykładni przepisów prawnych budzących poważne wątpliwości lub wywołujących rozbieżności w orzecznictwie sądów, zachodzi nieważność postępowania lub skarga kasacyjna jest oczywiście uzasadniona (art. 398⁹ § 1 k.p.c.). Strona wnosząca skargę kasacyjną powinna zatem sformułować w niej wniosek o przyjęcie skargi do rozpoznania wraz ze stosownym uzasadnieniem. Wniosek o przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania powinien zaś wskazywać, że zachodzi przynajmniej jedna z okoliczności wymienionych w art. 398⁹ § 1 k.p.c., a jego uzasadnienie winno zawierać argumenty prawne świadczące o tym, że rzeczywiście, biorąc pod uwagę sformułowane w ustawie kryteria, istnieje potrzeba rozpoznania skargi przez Sąd Najwyższy.

Istotnym zagadnieniem prawnym w rozumieniu art. 398⁹ § 1 pkt 1 k.p.c. jest zagadnienie nowe, nierozwiązane dotychczas w orzecznictwie, którego wyjaśnienie

może przyczynić się do rozwoju prawa. W świetle utrwalonego orzecznictwa Sądu Najwyższego dotyczącego przyczyny przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania określonej w art. 398⁹ § 1 pkt 1 k.p.c., przedstawienie okoliczności uzasadniających rozpoznanie skargi kasacyjnej ze względu na występujące w sprawie istotne zagadnienie prawne polega na sformułowaniu samego zagadnienia wraz ze wskazaniem konkretnego przepisu prawa, na tle którego to zagadnienie występuje oraz wskazaniu argumentów prawnych, które prowadzą do rozbieżnych ocen prawnych, w tym także na sformułowaniu własnego stanowiska przez skarżącego. (postanowienia Sądu Najwyższego: z 28 października 2015 r., I PK 19/15, LEX nr 2021941; 19 maja 2022 r., I USK 422/21, LEX nr 3439438). Wywód ten powinien być zbliżony do tego, jaki jest przyjęty przy przedstawianiu zagadnienia prawnego przez sąd odwoławczy na podstawie art. 390 k.p.c. (postanowienie Sądu Najwyższego z 9 maja 2006 r., V CSK 75/06, LEX nr 1102817). Analogicznie należy traktować wymogi konstrukcyjne samego zagadnienia prawnego, formułowanego w ramach przesłanki z art. 398⁹ § 1 pkt 1 k.p.c. oraz jego związek ze sprawą i skargą kasacyjną, która miałaby zostać rozpoznana przez Sąd Najwyższy. Zagadnienie prawne powinno, przede wszystkim, być sformułowane w oparciu o okoliczności mieszczące się w stanie faktycznym sprawy wynikającym z dokonanych przez sąd ustaleń (zob. postanowienie Sądu Najwyższego z 7 czerwca 2001 r., III CZP 33/01, LEX nr 52571), a jednocześnie być przedstawione w sposób ogólny i abstrakcyjny tak, aby umożliwić Sądowi Najwyższemu udzielenie uniwersalnej odpowiedzi, niesprowadzającej się do samej subsumcji i rozstrzygnięcia konkretnego sporu (por. postanowienia Sądu Najwyższego: z 15 października 2002 r., III CZP 66/02, LEX nr 57240; z 22 października 2002 r., III CZP 64/02, LEX nr 77033 i z 5 grudnia 2008 r., III CZP 119/08, LEX nr 478179) i pozostawać w związku z rozpoznawaną sprawą, co oznacza, że sformułowane zagadnienie prawne musi mieć wpływ na rozstrzygnięcie danej sprawy (postanowienia Sądu Najwyższego: z 13 lipca 2007 r., III CSK 180/07, LEX nr 864002; z 22 listopada 2007 r., I CSK 326/07, LEX nr 560504), a w końcu, dotyczyć zagadnienia budzącego rzeczywiście istotne (poważne) wątpliwości.

Skarga kasacyjna pozwanego nie czyni zadość stawianym wyżej wymaganiom.

Sformułowane przez skarżącego kwestie nie mogą być uznane za istotne zagadnienia prawne we wskazanym wyżej rozumieniu. Sformułowane pytania nie spełniają powyższych wymagań zastrzeżonych dla przesłanki istotnego zagadnienia prawnego.

Pierwsze zagadnienie zostało sformułowane na gruncie przepisu, którego zarzut naruszenia nie został podniesiony w ramach podstawy kasacyjnej. Skarżący w uzasadnieniu skargi wskazał bowiem na art. 11¹ i art. 11² k.p., które jako nie zarzucane w ramach podstaw kasacyjnych nie mogłyby być przedmiotem rozpoznania przez Sąd Najwyższy. Po drugie wskazane zagadnienie było już przedmiotem wypowiedzi Sądu Najwyższego – co zresztą zauważa w skardze sam skarżący – w związku z tym nie ma potrzeby angażowania Sądu Najwyższego do ponownego rozstrzygnięcia tej kwestii.

Warto jedynie wspomnieć, że w postanowieniu z dnia 30 sierpnia 2018 r., I PK 184/17 (LEX nr 2541432) Sąd Najwyższy podkreślił, że pracodawca jest obowiązany wpływać na kształtowanie w zakładzie pracy zasad współżycia społecznego (art. 94 pkt 10 k.p.), ma obowiązek przeciwdziałać mobbingowi (art. 94³ § 1 k.p.), ma obowiązek szanować godność i inne dobra osobiste pracownika (art. 11¹ k.p.). Z tych ogólnie sformułowanych obowiązków wynikają obowiązki szczegółowe - dbanie o dobrą atmosferę pracy, przeciwdziałanie konfliktom, zapobieganie naruszaniu godności pracowników. Nie jest dopuszczalne (jest niezgodne z zasadami współżycia społecznego) wzajemne odnoszenie się do siebie pracowników z użyciem słów obraźliwych, wulgarnych, obelżywych i obscenicznych. Naruszanie przez jednych pracowników godności i dobrego imienia innych może w skrajnych przypadkach doprowadzić nawet do zastosowania wobec naruszcycieli art. 52 § 1 pkt 1 k.p.

Podobna uwaga dotyczy drugiego ze sformułowanych zagadnień - dotyczącego potrzeby udowodnienia znaczenia słowa w języku polskim - które skarżący oparł jedynie na treści art. 4 ustawy z dnia 7 października 1999 r. o języku polskim, którego nie wskazano w podstawach skargi.

Również i to zagadnienie zostało już wyjaśnione w orzecznictwie. Tytułem przykładu można wskazać na postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 25 maja 2021 r., V CSKP 87/21 (LEX nr 3219961), w którym zwrócono uwagę, że pojęcie

faktu powszechnie znanego nie ma definicji normatywnej, jego zakres znaczeniowy przyjęto w drodze wykładni, ścisłej ze względu na wyjątkowy charakter ustalenia bezdowodowego. Nie przesądza o nim źródło wiedzy, lecz taki rodzaj faktu, który umożliwia jej powzięcie z różnych źródeł przez każdego rozsądnego i mającego doświadczenie życiowe mieszkańca miejscowości, w której znajduje się siedziba sądu. Wskazano, że tak zwana "wiedza powszechna" może dotyczyć ogólnie znanych wydarzeń historycznych, politycznych, zjawisk przyrodniczych, procesów ekonomicznych czy innych zdarzeń, okoliczności, czynności lub stanów normalnie i zwyczajnie zachodzących w określonym miejscu i czasie. Nie może być przyjęty za powszechnie znany fakt istotny dla rozstrzygnięcia, jeżeli przynajmniej część zebranego w sprawie materiału mu przeczy.

Trzecie z zagadnień mających uzasadniać przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania dotyczyło zakazu orzekania ponad żądanie określonego w art. 321 k.p.

Konieczne jest zwrócenie uwagi, że zakaz orzekania ponad żądanie, będący przejawem zasady dyspozycyjności i kontradyktoryjności, oznacza, że o treści wyroku zarówno w sensie pozytywnym, jak i negatywnym decyduje żądanie strony. Sąd nie może zasądzić czego innego od tego, czego żądał powód (aliud), więcej niż żądał powód (super) ani na innej podstawie faktycznej niż wskazana przez powoda. Zakaz orzekania ponad żądanie odnosi się zatem albo do samego żądania (petitum) albo do jego podstawy faktycznej (causa petendi). W art. 321 § 1 k.p.c. jest bowiem mowa o żądaniu w rozumieniu art. 187 § 1 k.p.c., a w myśl tego przepisu obligatoryjną treść każdego pozwu stanowi dokładnie określone żądanie oraz przytoczenie okoliczności faktycznych uzasadniających to żądanie. Sąd nie jest natomiast związany wskazaną przez powoda podstawą prawną, jak również nie wiąże go zaprezentowana przez stronę ocena dowodów (por. wyrok Sądu Najwyższego z 29 stycznia 2019 r., III PK 6/18, LEX nr 2619173). Przedstawiony problem nie budzi wątpliwości w orzecznictwie.

W rozpatrywanej sprawie powód określił w żądaniu pozwu kwotę odszkodowania na 12.000 zł. Jednak w uzasadnieniu pozwu powód podał, że żąda odszkodowania w wysokości wynagrodzenia za okres wypowiedzenia, który w jego przypadku wynosił 3 miesiące. W związku z tym trafnie Sąd pierwszej instancji zasądził na rzecz powoda odszkodowanie zgodnie z żądaniem pozwu, tj. w

wysokości trzymiesięcznego wynagrodzenia brutto, która odpowiadała kwocie 19.090 zł.

W ostatnim z zagadnień pozwany poruszył problem początku terminu, od którego należy liczyć odsetki. W tej materii Sąd Najwyższy przyjmuje, że zagadnienie to ujmowane jest indywidualnie, czyli zależnie od sytuacji, przez dokonywanie wyboru między dwoma możliwymi terminami. Jest to albo chwila wezwania do zapłaty, także w postaci wytoczenia powództwa, albo określenie wysokości należnego świadczenia dopiero orzeczeniem sądu. Pierwsza możliwość jest w większości wybierana wtedy, gdy od początku znana jest wysokość roszczenia i znajduje ona potwierdzenie w toku przewodu sądowego, wskazując na zasadne twierdzenie powoda zarówno co do przesłanek, jak i wysokości roszczenia. Druga możliwość dotyczy takich spraw, w toku rozpoznawania których okazuje się dopiero, czy i w jakiej wysokości przyznać należy zadośćuczynienie. Jest to bowiem naprawienie szkody niemajątkowej, a więc o wysokości bardzo ocennej i ustalonej na podstawie przeprowadzonego postępowania (por. wyrok Sądu Najwyższego z 15 lipca 2020 r., II PK 245/18, OSNP 2021, nr 6, poz. 58).

W związku z tym, że zagadnienia podnoszone przez skarżącego znalazły już swoje rozstrzygnięcie w orzecznictwie Sadu Najwyższego nie zachodzi potrzeba przyjęcia skargi do rozpoznania celem ich wyjaśnienia.

Mając na uwadze powyższe Sąd Najwyższy w oparciu o art. 398⁹ § 2 k.p.c. orzekł jak w sentencji.

[I.T.]

[a.ł]